

türk), İstanbul 2007, s. 36; Ötemiş Hacı, *Çengiz-nâme* (haz. İlyas Kamalov), Ankara 2009, s. 31; *Moğolların Gizli Tarihi* (trc. Ahmet Temir), Ankara 1995; Uzunçarşılı, *Medhal*, s. 36-37, 266 vd., 271; Barkan, *Kanunlar*, s. 344, 357; Sadri Maksudi Arsal, *Türk Tarihi ve Hukuk*, İstanbul 1947, s. 168-174; Spuler, *İran Moğolları*, tür.yer.; C. Alinge, *Moğol Kanunları* (trc. Coşkun Üçök), Ankara 1967; U. Heyd, *Studies in Old Ottoman Criminal Law* (ed. V. L. Ménage), Oxford 1973, s. 2; Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, İstanbul 1981, tür.yer.; Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, İstanbul 1994-96, VII, 655-656; IX, 186, 219; B. Y. Vladimirtsov, *Moğolların İçtimai Teşkilâtı* (trc. Abdülkadir İnan), Ankara 1995, s. 256-257; Mehmet Canatar, "Yasa, Yasak, Yasaknâme Tabirleri", *Adalet Kitabı* (ed. Bülent Arı - Selim Aslantaş), Ankara 2007, s. 41-54; Halil İnalıcık, "Osmanlı Hukukuna Giriş: Örfi-Sultânî Hukuk ve Fatih'in Kanunları", *SBFD*, XIII/2 (1958), s. 102-126; a.m.f., "Şeriat ve Kanun, Din ve Devlet", *İslâmiyât*, I/4, Ankara 1998, s. 135-142; D. O. Morgan, "The 'Great Yasa of Chingiz Khan' and Mongol Law in the İlkhate", *BSOAS*, XLIX/1 (1986), s. 163-176; a.m.f., "Yäsä", *EI²* (İng.), XI, 293; I. de Rachewitz, "Some Reflections on Cinggis Qan's Jasağ", *East Asian History*, VI, Canberra 1993, s. 91-104; İsenbike Togan, "Uluğ Bey Zamanında Yasa ve Şeriat Tartışmaları", *Tarih Çevresi*, sy. 10, Ankara 1994, s. 9-16; Sadi S. Kucur, "Nizâmülmülk'ün Siyâset-Nâme'sine Selçuklu Devlet Teşkilâtı Açısından Bir Bakış: Emir-i Hares ve Emir-i Dâd Örneği", *MÛTAD*, sy. 12 (2002), s. 41-72; Murteza Bedir, "Osmanlı Öncesi Türk Hukuk Tarihi Yazıcılığı", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, III/5, İstanbul 2005, s. 27-84; Saadetin Gömeç, "Bazı Çingiz Yasalarının Tarih ve Sosyal Dayanakları", *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, sy. 7, Konya 2009, s. 129-143; Mustafa Uyar, "İlhanlı (İran Moğolları) Ordusunda Hiyerarşi: Askerî Yetkililer ve Nitelikleri", *DTCFD*, XLIX/1 (2009), s. 33-47; Aydın Taneri, "Hâcib", *DİA*, XIV, 510; H. Yunus Apaydın, "Siyâset-i Şer'iyye", a.e., XXXVII, 299.

FETHİ GEDİKLİ

YASAKÇI

(bk. KAVAS).

YASAR, Hüseyin Hüsameddin

(bk. HÜSEYİN HÜSÂMEDDİN YASAR).

YÂSİN SÛRESİ

(سورة يس)

Kur'an-ı Kerim'in otuz altıncı sûresi.

Adını ilk âyetini oluşturan iki harften almıştır. Hz. Peygamber tarafından bu adla anılmış, Buhârî ve Tirmizî'nin hadis kitaplarında da bu isim kullanılmıştır. Sûre,

Kur'an'ın kalbi diye nitelendiren hadis rivayetine dayanılarak "kalbül-Kur'ân" diye de adlandırılmış, ancak bu yaygınlık kazanmamıştır (Âlûsî, XXII, 522-523; İbn Âşûr, XXII, 191). Sûrenin Mekke döneminin ortalarında nâzil olduğu kabul edilmektedir. İnsanların yaptıkları işlerin ve bıraktıkları izlerin kayda geçirildiğini bildiren 12. âyetin yorumu meyanında rivayet edilen bir hadis dolayısıyla (Tirmizî, "Tefsîr", 36) bu âyetin Medine'de indiği söylenmiştir de bu kanaat benimsenmemiştir (Âlûsî, XXII, 523; İbn Âşûr, XXII, 191, 204-205). Sûre seksen üç âyet olup fâsılası "م، ن" harfleridir.

Yâsîn sûresinde İslâm akaidinin üç esasını teşkil eden tevhid, nübüvvet ve âhîret konuları tabiatın mükemmel kuruluşu ve işleyişinden deliller getirilerek anlatılır; bu arada iman-küfür mücadelesi çerçevesinde geçmiş kavimlerden ibret verici örnekler zikredilir. Dört bölüm halinde incelenmesi mümkün olan sûrenin birinci bölümünde ana konu Hz. Peygamber'in nübüvvetinin ispatı ve Kur'an'ın vahiy ürünü oluşudur. Sûrenin ilk âyetini teşkil eden "yâsîn" büyük bir ihtimalle Hz. Muhammed'e bir hitaptır (Âlûsî, XXII, 525; krş. Taberî, XXII, 178). Ardından Kur'an'a yemin edilerek Muhammed'in Allah'a ulaştırılan yol (sır'at-ı müstakim) üzerinde bulunan peygamberlerden olduğu, Kur'an'ın da gafletten bir türlü kurtulamayan kitleleri uyarmak amacıyla Allah tarafından indirildiği ifade edilir. Ancak gönüllerini ilâhî gerçeklere açmayan, Cenâb-ı Hakk'ı anıp kalpleri ürpermeyen ve iradelerini hak di-

ne yönlendirmeyen insanların bütün uyarılara rağmen iman etmeyecekleri bildirilir; mükelleflerin işledikleri fiillerin her şeyi içeren bir kütükte kaydedildiği belirtilir (âyet 1-12). Sûrenin ikinci bölümü kendilerine Hak dinin tebliğcilerinin gönderildiği bir yerleşim yeri halkının (ashâbü'l-karye) kıssası hakkındadır. Bu yerleşim yerine önce iki tebliğci gelmiş, ardından bunları destekleyen üçüncüsü gönderilmiştir. Ancak şehir halkı elçilere yalancı demiş, kendilerine uğursuzluk getirdiklerini ileri sürmüş, tebliğden vazgeçmedikleri takdirde işkenceyle öldürüleceklerini söylemiştir. O sırada şehrin uzak yerlerinden gelen bir kişi halkı iman etmeye teşvik ederken kendisi de iman etmiş, fakat inkârcılar tarafından öldürülmüş, nihayet o yerleşim yerinin halkı korkunç bir sesle helâk edilmiştir (âyet 13-32). Müfessirler söz konusu şehrin Antakya, elçilerin havârilere, halkın Romalılar, uzaktan gelen kişinin de Habîb en-Neccâr olabileceğini kaydetmiş de gerek Hıristiyanlığın yayılışı gerekse Antakya'nın tarihi bakımından bu açıklamalar isabetli görülmemiştir (bk. ASHÂBÜ'L-KARYE; HABİB en-NECCÂR). Kur'an'da mevcut kıssaların çoğunda olduğu gibi yerleri ve hitap edilen insanları bilinmeyen bu kıssadan da amaç tarihî bilgi vermek değil kıssadan hisse alınmasını sağlamaktır.

Sûrenin üçüncü bölümünde insanların hayatlarını sürdürdükleri yeryüzünün besleyici özelliğine, gece ile gündüz, güneşle ay arasındaki düzen ve âhenge, yeryüzündeki çiçek, bitki vb. şeyler, ayrıca insanlar ve insanların henüz vâkıf olamadığı nice

Yâsîn sûresinin ilk âyetleri

canlı arasındaki tozlaşma ve döllemeye, gemilerin denizde batmadan seyretmesine temas edilerek Allah'ın birliği ve yüceliğine dikkat çekilir; bütün bu delil ve işaretlere rağmen inkârcıların dinî gerçeklerden yüz çevirdikleri ifade edilir (âyet 33-47). Yâsîn sûresinin dördüncü bölümü âhîretin varlığı ve âhîret âleminin tasvirine dairdir. Burada kıyametin ansızın kopacağı bildirildikten sonra vukuu hakkında kısaca bilgi verilir. Ardından cennetin tasvirine, cehennemliklerin bedbahtlığına değinilir; onların dünyada iddia ettikleri gibi Kur'an'ın bir şair sözü değil vahiy ürünü olduğu zikredilir. Dünya hayatında insan türüne verilen nimetlerin bir kısmı sayılır; buna rağmen inkârcıların kendilerine hiçbir fayda sağlamayan putlara taptıkları belirtilir. Sürenin son âyetlerinde, görünürde spermden meydana gelen insanın dünyaya geliş şeklini göz ardı ederek, "Çürümüş kemikleri kim diriltecek?" diye soran inkârcıya, "İlk defa yaratmış olan diriltecek" şeklinde cevap verilir; bu kanıt, "Sizin için yeşil ağaçtan ateş çıkaran (krş. Mâtürîdî, XII, 114; Elmalılı, V, 4042), bütün tabiatı yaratan Allah ölümlerini benzerini yaratmaya kâdir değil mi?" ifadesiyle desteklenir. Süre İslâm'ın tevhid ve âhîret inancına bir defa daha vurgu yapan âyetlerle sona erer (âyet 48-83).

Yâsîn'in de içinde yer aldığı otuz kadar sûrenin (mesânî) Hz. Peygamber'e İncil yerine verildiğini belirten hadisin sahih olduğu kabul edilmiştir (Müsned, IV, 107; İbrâhîm Ali, s. 224-225, 292). Sürenin fazileti hakkında birçok hadis rivayet edilmiştir. Bunlardan biri, "Yâsîn sûresini geceleri okuyan kimsenin günahları bağışlanır" meâlinde olup (Dârimî, "Fezâ'ilü'l-Kur'ân", 21; İbrâhîm Ali, s. 292-295) sahih görülmüştür. Her şeyin bir özü (kalbi) ve odak noktasının bulunduğu, Kur'an'ın odak noktasının Yâsîn olduğunu belirten, Yâsîn sûresinin ölümler için veya ölmek üzere olanların yanında okunmasını tavsiye eden rivayetler ise zayıf sayılmıştır (Müsned, V, 26 [nşr. Müessesetü'r-risâle, XXX, 417-418]; Dârimî, "Fezâ'ilü'l-Kur'ân", 21; İbn Mâce, "Cenâ'iz", 4; Ebû Dâvûd, "Cenâ'iz", 19; Tirmizî, "Fezâ'ilü'l-Kur'ân", 7; İbrâhîm Ali, s. 171-172, 292-301). Bazı tefsir kitaplarında (meselâ bk. Zemahşerî, V, 198; Beyzâvî, III, 448) bunlardan başka isnadsız kaydedilen fazilet rivayetleri de vardır.

Yâsîn sûresinin tefsiri konusunda çok sayıda eser kaleme alınmıştır. Bunun önemli sebeplerinden biri muhtemelen faziletine dair rivayet edilen hadisler, diğeri de ölümler üzerine okunmasının tavsiye edil-

mesidir. Süleymaniye Kütüphanesi'nde 100 civarında Yâsîn tefsiri, havâs ve tercüme kayıtları bulunmaktadır. Bu kayıtların yirmisi Hamâmîzâde Ali Efendi'nin Yâsîn tefsirine aittir (İstanbul 1262, 1265, 1273, 1286, 1294, 1316, 1320). Ebûîshakzâde Esad Efendi'nin *Hulâsatü't-tebyîn fi tefsiri sûre-i Yâsîn* adlı eserinin yine bu kütüphanede on civarında kaydı vardır. İstanbul'un ilk kadısı olan Hızır Bey Celebi'nin *Tefsiri-i Yâsîn-i Şerifî* Ayşe Humeyra Aslantürk tarafından sadeleştirilerek yayımlanmıştır (Yâsîn-i Şerif Tefsiri, İstanbul 1997; Isparta 2007). Davut Ayduz *Kur'an-ı Kerim'in Kalbi Yâsîn Sûresi Tefsiri* adıyla bir çalışma yapmıştır (İstanbul 2004).

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 107; V, 26; Taberî, *Câmi'u'l-beyân* (nşr. Sidkî Cemîl el-Attâr), Beyrut 1415/1995, XXII, 178; Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'ân* (nşr. Mustafa Yavuz), İstanbul 2008, XII, 114; Vâhidî, *Esbâbün-nüzûl* (nşr. Eymen Sâlih Şa'bân), Kahire 1424/2003, s. 282-283; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (Beyrut), V, 198; Beyzâvî, *Envârü't-tenzil*, Beyrut 1410/1990, III, 448; Ebû'l-Fidâ İbn Kesir, *Tefsirü'l-Kur'ânî'l-âzîm*, Beyrut 1385/1966, V, 598-599; Muhammed et-Trablusî, *el-Keşfü'l-ilâhî 'an şedîdî'z-za'f ve'l-mevzû' ve'l-vâhî* (nşr. M. Mahmûd Ahmed Bekkâr), Mekke 1408/1987, II, 642; Âlûsî, *Rûhu'l-me'ânî* (nşr. M. Ahmed el-Emed – Ömer Abdüsselâm es-Selâmî), Beyrut 1421/2000, XXII, 522-523, 525; Elmalılı, *Hak Dini*, V, 4002-4004, 4042; Ca'fer Şerefeddin, *el-Mevsû'atü'l-Kur'ânîyye haşâ'îşü's-süver*, Beyrut 1420/1999, VII, 171-198; M. Tâhir İbn Âşûr, *et-Ta'hirir ve't-tenvir*, Beyrut 1420/2000, XXII, 191-192, 204-205; İbrâhîm Ali es-Seyyid Ali İsâ, *el-Ehâdis ve'l-âşârü'l-vâride fi fezâ'ilü'l-Kur'ânî'l-Kerim*, Kahire 1421/2001, s. 171-172, 224-225, 292-301; Seyyid Muhammed Hüseyinî, "Süre-i Yâsîn", *DMT*, IX, 369-370.

BEKİR TOPALOĞLU

YÂSİNCİZÂDE ABDÜLVEHHÂB EFENDİ

(bk. ABDÜLVEHHÂB EFENDİ, Yâsincizâde).

YÂSİR b. ÂMİR

(ياسر بن عامر)

Ebû Ammâr Yâsir b. Âmir
b. Mâlik el-Ansî
(ö. m. 615)

İslâm tarihinde
şehid olan ilk erkek sahâbî.

Ammâr b. Yâsir'in babası olup Yemenli Ans kabilesinin Yâm koluna mensuptur. Ammâr ve kardeşleri Hâris ve Mâlik kayıp olan diğer kardeşlerini aramak için Mekte'ye gittiler. Hâris ve Mâlik bir süre sonra memleketlerine döndüler; Yâsir, Mah-

zûmoğulları'ndan Ebû Cehil'in amcası Ebû Huzeyfe b. Mugire'nin himayesinde Mekte'ye yerleşti. Ebû Huzeyfe onu Sümeyye bint Hubbât adındaki câriyesiyle evlendirdi. Bu evlilikten Ammâr doğunca Ebû Huzeyfe Sümeyye'yi âzat etti. Yâsir ve Ammâr, Ebû Huzeyfe'nin Câhiliye döneminde ölümüne kadar onun yanından ayrılmadılar. Yâsir'in Ammâr'dan sonra Abdullah ve Hureys adında iki oğlu daha oldu; Hureys Câhiliye döneminde öldürüldü. Yâsir ile Sümeyye, oğulları Ammâr ve Abdullah ile birlikte Resûl-i Ekrem'e ilk inananlar arasında yer aldı. Bütün aile Müslümanlığı kabul ettikten sonra Hz. Peygamber onlara "Âlü Yâsir" diye hitap etmeye başladı. Ammâr, Resûlullah'tan beş altı yaş daha büyük olduğuna göre İslâm'a girdiklerinde Yâsir yaklaşık altmış yaşındaydı. Ammâr, Resûl-i Ekrem'in hanımlarından Ümmü Seleme'nin sütkardeşidir.

Yâsir ile Sümeyye İslâmiyet'i seçtikleri için Müşriklerden ağır işkence gördüler. Hz. Osman'ın naklettiğine göre müşrikler Yâsir'e, Sümeyye ve Ammâr'a Mekke'nin dışındaki bir yerde işkence ederken Hz. Peygamber oraya gelmiş, Yâsir, "Bu işkence hiç bitmeyecek mi?" deyince Resûlullah ona, "Sabret" diye cevap vermiş, ardından, "Allahım! Yâsir ailesini başışla: şüphesiz başışlamışsındır" şeklinde dua etmiştir (Müsned, I, 62). Başka bir gün de Resûl-i Ekrem, güneşin yakıp kavurduğu bir zamanda kızgın taşlar üzerinde işkence gören Yâsir ailesinin yanına gitmiş ve yine, "Yâsir ailesi, sabredin! Size cenneti müjdeliyorum" demiştir (Hâkim, III, 388). Bu işkenceler sonunda Sümeyye, Ebû Cehil tarafından mızrakla göğsünden vurularak öldürüldü, böylece İslâm'ın ilk kadın şehidi oldu. Onun ardından Yâsir de işkence ile şehid edildi. Bazı rivayetlere göre ise Yâsir, Sümeyye'den önce şehid edilmiştir. "İnsanlardan öylesi vardır ki Allah'ın rızasını kazanmak için kendisini feda eder. Allah kullarına pek merhametlidir" meâlindeki âyetin (el-Bakara 2/207) Yâsir ailesi hakkında nâzil olduğu rivayet edilmektedir (Süyûtî, I, 577). Yâsir'den oğlu Ammâr ile Hz. Osman rivayette bulunmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, I, 62; İbn Hişâm, *es-Siretü'n-nebî* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Beyrut, ts. (Dârü'l-fikr), I, 339-343; Belâzürî, *Ensâb* (Zekkâr), I, 178 vd.; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 388-389; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, III, 675-678; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, II, 67; a.mlf., *Üsdü'l-gâbe*, V, 467-468; Zehbî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, I, 406-410; İbn Kesir, *es-Sire*, I, 494-495; İbn Hacer, *el-İsâbe*, III, 647-648; Süyûtî, *ed-Dürü'l-menşûr*, Beyrut 1403/1983, I, 577.

AYHAN TEKİNEŞ